

Kort genmäle till prof. F.W. Häggström /

Hildebrandsson, Hugo
Hildebrand,

78 D b Br.

National Library
of Sweden

Univ.
Su.
Nim.
(Br)
o

KORT GENMÄLE

TILL

PROFESSOR F. W. HÄGGSTRÖM

AF

H. H. HILDEBRANDSSON,

— x —

UPSALA,
AKADEMISKA BOKHANDELN,
(C. J. LUNDSTRÖM).

1882

UPSALA 1882
AKADEMISKA BOKTRYCKERIET
EDV. BERLING.

Trenne år hafva i det närmaste förflutit sedan jag utgaf en brochyr om »Filosofie Kandidat Examen förr och nu». Till min öfverraskning har Professor Häggström nu omsider hedrat denna uppsats med en kort kritik: »Några Ord om den nya filosofie Kandidat Examen, med anledning af Prof. Hildebrandssons skrift öfver samma ämne». I denna har han sökt ådagalägga, att min bevisföring varit i allt väsendtligt oriktig, och att jag ej bevisat, hvad jag påstod mig hafva bevisat. Vi skola derföre se till, huru det förhåller sig härmed.

På sidan 8 i min uppsats har jag genom en tabell visat, att t. o. m. 1878 studenternas antal oupphörligen nedgått i den filos. fakulteten och i motsvarande grad stigit i den teologiska¹⁾ och medicinska, och det både i Upsala och Lund. För Upsala funnos följande värden (reducerade till femårs-medier för korthetens skull):

	T.	J.	M.	F.
1861—65 . . .	9.9	15.3	11.1	64.6
1866—70 . . .	11.8	11.5	7.7	69.0
1871—75 . . .	20.0	9.5	9.6	60.9
1876—78 . . .	24.1	9.9	12.4	52.9

Detta fallande begynte sål. i början af 1870-talet och kan, såsom jag uppvisat ej tillskrifvas annat än införandet af den nya examensordningen. Härvid gör nu Hr H. den anmärkningen, att då antalet studenter i den filos. fak. (a)

1) Ej den juridiska ss. prof. H. säger (s. 2).

består af två klasser: 1) de, som ämna fortfarande idka studier inom fakulteten (x), och 2) de, som ämna ingå i annan fakultet (y), så är ej bevisadt, att x sjunker därför att a gör det. Detta vore utan tvifvel riktigt anmärkt, såvida ej redan af mig påpekats (sid. 9), att en ökning af de studerandes antal i de öfre fakulteterna nödvändigt medför en stigning i deras antal, som bereda sig till inträde i dem, således en stigning i y . Hr H. har äfven sjelf påpekat, att just vid denna tid teol. filos. ex. blef obligatorisk.

Redan om vi för enkelhetens skull antaga, att studentantalet inom filos. fak. hållit sig *konstant* = a under en gifven tid, och med Prof. Häggström antaga (sid. 4) att y ökats, så låter det på matematisk, d. v. s. logisk, väg bevisa sig, att x ovillkorligen minskats.

Ty för den ena perioden ha vi

$$x + y = a$$

och för den andra

$$x' + y' = a$$

alltså genom subtraktion

$$x - x' = y' - y$$

och då nu enligt Hr H:s eget medgifvande $y' > y$, så måste $x > x'$, d. v. s. x har med tiden minskats.

Är nu dessutom ådagalagdt att a sjelf minskats, fås analogt, om vi låta μ vara öfverskottet hos a under första perioden,

$$x + y = a + \mu$$

$$x' + y' = a$$

$$x - x' = y' - y + \mu.$$

Som nu såväl $y' - y$ som μ hvar för sig äro *positiva* kvantiteter, måste detta ock vara förhållandet med $x - x'$, således har antalet x af de studenter, som ämna aflägga examen inom fil. fak. *minskats*; h. s. b.

Hr H. öfvergår nu till frågan om öfverliggarnes antal. Rörande denna har jag (sid. 7) yttrat, att *en* af de förhoppningar man fästade vid den nya examensordningen var den, att »studierna redan från början skulle bedrivas med större kraft, såvida studenten genast hade att gripa sig an med en examen med noga föreskrifna fordringar, och sålunda sluppe att uppgöra sin egen studieplan för en examen, som först efter flera år kunde absolveras. Derigenom hoppades man ock att kunna förminska antalet af *öfverliggare*». Detta var verkligen vid den tiden en allmän och *äfven af mig delad* förväntan. På sid. 9 bevisade jag emellertid, att denna förväntan icke ännu realiserats — och det var väl ock måhända väl tidigt, att då redan vänta en förändring i denna sak. Det är emellertid så långt ifrån, att jag då eller nu, såsom Hr H. antager, vill lägga den nya examensordningen detta till last, att jag tvärtom ännu föreställer mig att den, såvida den olyckligtvis skulle komma att bibehållas, åtminstone skall hafva *den* förtjensten, att i någon mån minska öfverliggarnes antal. Innevarande termins katalog tyckes redan antyda detta. De som tillhört fakulteten 8 år och deröfver utan afläggande af examen inför densamma äro nemligen till antalet 71 af 878, hvilket verkligen utgör en minskning mot förhållandet för tre år sedan, då antalet var 80 af 693.

I samband härmed förnekar dock Hr H. äfven att studietiden är otillbörligt lång, samt i stigande. I en tabell på sidan 7 finner han visserligen, att en hel del personer varit mer än tillbörligt ålderstigna vid kand. examens tagande, men, säger han, »är det nu den nya stadgans fel, om studerande från 1863—69, som haft 6—12 år på sig för att aflägga den gamla examen, ändtligen, då dispenserna en gång togo slut, beqvämade sig att taga den nya examen, som för vanligt begäfvade, enligt hvad vi sett,

icke behöfver upptaga mer än 3 à 4, högst 6 år? (Hvarföre just *sex*?) Visserligen icke! Men deraf följer *icke*, att ej i alla fall den nya examensordningen medfört en *förlängd studietid*, hvilken äfven *hittills* visat sig vara i *stiggande*. Detta är ett faktum, som hvarken af Hr H. eller någon annan kan bortresonneras. Då jag för tre år sedan skref min uppsats hade 20 personer tagit lic. ex. och deras medelstudietid från studentexamen uppgick till 6,9 år (se tab. IV, sid. 13). Gå vi åter till de 40, som under de tre sista åren, från slutet af V.T. 1879 till och med början af V.T. 1882, aflagt lic. examen, så finna vi motsvarande medeltid vara 9,1 år. Här hjälper det ej heller att tala om öfverliggare från förra examensordningens dagar, ty af dessa 40 personer hafva blott sex tagit studentexamen före 1870, det år, då den nya examensordningen utkom, nemligen fem 1869 och en 1868. Få, om någon, af dessa 40 kunna väl således rimligen hafva spekulerat på att hinna taga gamla kand. ex.

Huru lång var då kursen för gamla kand. ex.? Låtom oss då hålla oss så långt som möjligt från alla examensförändringar och se till, hurudant förhållandet var vid 1863 och 1866 års promotioner. Vi finna då, att för 105 vid dessa promoverade var medeltiden mellan student- och kandidatexamen 7,2 år. (Fyra personer, hvilka före kand. ex. aflagt andra examina äro uteslutna).

Men, kan man säga, det är vida svårare att blifva licentiat, än kandidat af gamla skolan. Låt oss då se till, huru lång medeltid de af promoti från 1863 och 66, hvilka blefvo docenter, behöfde för sina examina. Svaret blir: de 27 personer, hvilka blefvo docenter i filos. fak. behöfde 7,0 år, således snarare litet *mindre* än allmänna mediet.

Äfven skulle man kunna tänka sig, att det vore lättare att taga examen i de matematiskt-naturvetenskapliga facken

än i de humanistiska, och att således studietiden då för tiden vore i medeltal mindre än nu, då det öfvervägande antalet af licentiaterna äro humanister. För att undersöka detta, har jag serskildt beräknat studietiden för de af vannämnda promoti, som disputerat i matematik och naturvetenskap, och funnit den i medeltal = 7,0 år.

Äfven vid 1860 års promotion var medeltalet för 44 promoti 7,4 år, eller i det närmaste detsamma. (Tvenne personer äro äfven här på samma grund som ofvan utslutna).

Det låter således ej bestrida sig, att *studietiden nu är förlängd med i det närmaste precis 2 år* — ett fullt konstateradt faktum, som ingalunda är glädjande!

I min ofvan citerade tab. (sid. 13) fans medeltiden för dem, som aflade gamla kand.ex. 1869—75 vara 8,0 år. Jag påpekade dock, att detta tal dock sannolikt vore för högt, emedan utan tvifvel ett större antal öfverliggare än vanligt nu omsider tagit examen, drifna af fruktan för att eljest alldeles betagas möjligheten dertill. Riktigheten af detta antagande har Hr H. bevisat genom sin tabell på sid. 6. Jemföres den med följande sammanställning för promoti från 1863 och 1866, ses omedelbart, hvilket stort antal gamla öfverliggare verkligen slapp fram, så att säga i portläsnin-gen. Af promoti från 1863 och 1866 hade nämligen examen aflagts af

5 på 3 år	16 på 9 år
9 » 4 »	5 » 10 »
11 » 5 »	3 » 11 »
17 » 6 »	1 » 12 »
16 » 7 »	2 » 13 »
19 » 8 »	1 » 17 »

Antalet öfverliggare var således då högst betydligt mindre än 1869—75.

En examenskurs på 9 år är väl emellertid ett oting. Den är högst betydligt längre än vid de flesta, om ej alla utländska universitet. Utan tvifvel äro kunskaperna också betydligt större, men för vår del inse vi ej nyttan af dessa utomordentligt vidlyftiga examenskurser. Äro elementerna väl och grundligt inlärdade och har examinanden visat intresse för saken genom att tränga djupare in i en viss branche deraf och helst om han i denna solverat något enklare problem, som visar, att han eger förmåga att reda sig på egen hand, så tyckes det, som om det kunde räcka till. I denna punkt hoppas jag för öfrigt att vara ense med Prof. H., som med skäl anses vara en human och billig examinerator. Det ser föröfrigt ut, som om studenterna sjelfva, då fråga är om lic. ex., ville öfverbjuda hvarandra i långa examenskurser.

I min uppsats har jag visat, att såväl kand. ex. (Tab. II) som lic. ex. (Tab. III)¹⁾ hade *intill 1879* lemnat ytterst dåliga resultat, jemförda med de, som af motsvarande antal examinander i gamla kand. ex. ernåtts. Mot detta kan nog intet invändas, men Hr H. anser att bättre resultat komma att ernås, då förhållandena blifva mer normala, samt att, hvad den humanistiska sektionen vidkommer, detta redan inträdt. Detta synes ock vara till viss grad förhållandet, och det är äfven mindre underligt, då den nya examensordningen redan från början medförde betydligt färre svårigheter för denna sektionens alumner än för de studerande inom den mat.-nat. sekt. De många tvångsämnen i kand. ex. äro för humanisterna i flere fall deras gamla med förkärlek omfattade skolämnen, och i öfrigt utgöra de dels en begynnelse, dels i många fall en nyttig förberedelse till licentiatstudierna, under det att de voro ett flerårigt hinder

1) Således icke blott kand. ex. såsom Prof. H., sid. 9, påstår.

och i det närmaste ett onyttigt arbete för alumnerna i den mat.-naturv. sektionen. Hr H. anför sjelf att vid 1881 års slut hade inför humanistiska sektionen 48 personer aflagt lic. ex., af hvilka 14 blifvit docenter, under det att endast 11 licentiatier kreerats af den mat.-naturvetenskapliga, af hvilka endast två (2) blifvit docenter, hvaraf den ene för länge sedan lemnat universitetet. Vår sektion har således fortfarande intet skäl att vara belåten. Prof. H. säger vidare, att vi ännu lefva i öfvergångsperioden mellan det gamla och det nya, och att man bör vänta, tills 10 à 15 år förflutit, för att kunna draga bestämda slutsatser. Här om någonsin torde det allbekanta ordspråket ega sin tillämpning: »medan gräset gror, dör kon». Hade den mat.-nat. sektionen tegat stilla från 1875 till 1890, så hade hon sannolikt för evigt fått iakttaga grafvens tystnad. Måne det är dylika »normala» förhållanden, man borde hafva inväntat? Redan nu, oaktadt vidtagna förändringar och förbättringar i den ursprungliga examensstadgan, är det så illa bestämdt inom denna sektion, för att nu närmast tala om tillgången, eller rättare, bristen på docenter, att vid inträffande förfall för den ordinarie läraren föreläsningarna i flera ämnen antingen måste ligga nere, eller ock skötas på det sätt, att den ene af sektionens professorer fått, med försummande af sitt eget ämne, vikariera för den andre.

Undersöka vi åter, huru det förhåller sig med antalet examinerade inom vår sektion, så måste visserligen äfven vi med tillfredsställelse erkänna, att äfven för oss i någon mån bättre tider inträdt, men blott så till vida, att förhållandena äro på väg att blifva åtminstone tolerabla. Hvad är emellertid orsaken härtill? För hvar och en, som ej är alldeles förblindad af förutfattade meningar, ligger det i öppen dag, att anledningen härtill i **första hand** är att söka *i de förbättringar i examensväsendet, som tack vare vår sek-*

tions energiska bemödanden, kommit till stånd. Enligt Hr H. voro antalet kandidater i vår sektion

1871 — 1	1875 — 4	1879 — 15
1872 — 3	1876 — 6	1880 — 24 ²⁾
1873 — 2	1877 — 12 ¹⁾	1881 — 26
1874 — 3	1878 — 14	

Redan den lilla »förbättringen» i Jan. 1877 medförde, som man ser, en plötslig stigning i antalet, och den s. k. »stora lättnaden» i Sept. 1879 uppdref antalet högst betydligt. Det var just för att i någon mån bidraga till vinnandet af denna »stora lättnad», som jag på medlärares uppmaning lemnade den utredning af *dåvarande* förhållanden, som *nu* af Hr H. kriticerats. Att han ej gerna vill medgifva det enkla och bland annat af hans egna ofvan anförda siffror bestyrkta förhållandet, att det är *de nyss nämnda, mödosamt tillkämpade förbättringarna i examensordningen*, som räddat vår sektion från hardt när total undergång, utan att han föredrager att lemna andra ur luften gripna förklaringar till detta glädjande faktum, förundrar oss ej. Han har nemligen städse varit bland våra lifligaste och kraftigaste motståndare, vid hvarje försök att i någon mån förbättra förhållandena.

Det är emellertid långt ifrån att ännu förhållandena äro, hvad de borde vara. För två år sedan har såväl Fakulteten som Konsistorium föreslagit en genomgripande förändring i examensväsendet, och detta förslag är änyo af mat.-naturv. sektionen upptaget och motiveradt i dess nu infordrade utlåtande i examensfrågan. Då detta betänkande är tillgängligt för offentligheten, är ej nödigt att vidare här ingå på denna fråga.

1) K. Bref af d. 26/1 77.

2) K. Bref af d. 12/9 79.

